

ВАГОМІСТЬ ГРУП КРИТЕРІЇВ ВІДБОРУ БАДМІНТОНІСТІВ НА ЕТАПІ ПОПЕРЕДНЬОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Володимир ШИЯН

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Анотація. Стаття присвячена проблемі спортивного відбору та визначенню найбільш інформативних критеріїв відбору, що якнайповніше характеризують основні сторони підготовленості бадмінтоністів на етапі попередньої базової підготовки. Пропонується використання п'яти блоків критеріїв при відборі спортсменів у бадмінтоні. Обґрунтована вагомість груп критеріїв на основі експертного оцінювання провідних фахівців України.

Ключові слова: відбір, етап попередньої базової підготовки, бадмінтон.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми відбору дітей і підлітків, здатних у перспективі досягти високих спортивних результатів, обумовлена рівнем досягнень у сучасному спорті.

На сьогодні пошук талановитих, відносно спорту, дітей вимагає науково-обґрунтованого підходу, який би дозволив за допомогою об'єктивних критеріїв оцінити стан основних систем життєдіяльності, що забезпечують високу працездатність у вибраному виді спорту [12].

Інформативність способів оцінювання можливостей юних спортсменів, що мають стаж занять 2 – 4 роки і знаходяться на етапі попередньої базової підготовки, привертає особливу увагу фахівців, оскільки за цими відомостями необхідно ухвалювати рішення про комплектування груп, централізовану підготовку спортсменів, їх зарахування до резерву збірної команди [15].

Незважаючи на те, що теоретичні аспекти проблеми відбору обґрунтовані достатньо фундаментально в працях М. С. Брїля [1], Н. Ж. Булгакової [2], В. М. Волкова, В. П. Філатова [3], В. А. Запорожанова [7], О. А. Шинкарук [14] та інших, проблема відбору та орієнтації найобдарованіших людей як самостійний напрямок знаходиться в стадії пошуку, вдосконалення й подальших розробок.

На сьогодні проблема спортивного відбору бадмінтоністів на етапі попередньої базової підготовки, на відміну від інших видів спорту, досить актуальна, оскільки досліджень у спортивному бадмінтоні в цьому напрямку проведено досить мало.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури і стан питання в практиці бадмінтону дозволяє стверджувати, що до теперішнього часу не розроблені науково-обґрунтовані рекомендації і не створена система об'єктивних критеріїв, що відображають специфіку виду спорту, схильності і перспективності бадмінтоністів з урахуванням сучасних тенденцій розвитку спорту.

За останні роки відбулися істотні зміни й у бадмінтоні. Зокрема, збільшення технічного арсеналу ударів у зв'язку з удосконаленням інвентарю, зміна техніки переміщень через впровадження синтетичного покриття. Була розроблена програма модернізації правил гри та адаптації до сучасних телекомунікативних вимог. Ці зміни призвели до скорочення часу гри, збільшення її темпу, підвищили видовищність гри, її психологічне напруження [8, 16].

Аналіз наукових джерел із проблеми відбору в бадмінтоні показує, що дослідження переважно стосуються добору тестів для оцінювання придатності спортсменів для заняття бадмінтоном.

Комплексний підхід до добору тестів для відбору в спортивному бадмінтоні розглянуто в праці Б. В. Глібовича та М. М. Полевщикова [4].

О. В. Жбанков [6] зазначає, що для ефективності відбору та управління фізичною підготовленістю необхідно мати можливість кількісного її оцінювання як в інтегральному вигляді, так і диференційовано (окремих компонентів).

Специфічні тести для оцінювання функціонального стану бадмінтоністів пояснюються у праці В. Omosegaard [17].

Розроблені та апробовані комплекси найбільш інформативних тестів для оцінювання рівня загальної та спеціальної швидкісно-силової підготовленості юних бадмінтоністів [9].

У літературі розкриті різні теоретико-методичні аспекти підготовки спортсменів, але проблема відбору і спортивної орієнтації освітлена недостатньо.

Мета дослідження – визначити критерії відбору бадмінтоністів, що знаходяться на етапі попередньої базової підготовки.

Методи дослідження.

1. Теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури.
2. Опитування провідних тренерів України.
3. Анкетування.
4. Метод експертного оцінювання.
5. Методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення.

Аналіз літературних джерел із питань відбору, контролю та прогнозування можливостей спортсменів із різних видів спорту, проведення опитування та анкетування провідних тренерів України з бадмінтону дозволили визначити коло параметрів, за якими доцільно відбирати обдарованих спортсменів. Це комплекс критеріїв, що характеризують медико-біологічні, морфологічні, педагогічні та соціально-психологічні якості.

Орієнтування при відборі на визначені блоки критеріїв дозволить найповніше та найточніше оцінити перспективність бадмінтоністів, оцінити сильні та слабкі сторони підготовленості, що допоможе скорегувати тренувальний процес.

У процесі дослідження ми виділили п'ять блоків критеріїв, які всебічно характеризують рівень підготовленості спортсменів. На основі аналізу та експертних оцінювань провідних спеціалістів із бадмінтону було виділено найбільш інформативні (ранжування від 1 до 5) для відбору спортсменів на етапі попередньої базової підготовки (табл. 1).

Аналогічний підхід був використаний у дослідженнях О. А. Шинкарук [13, 15], Л. О. Радченко [11], Д. Головка [5].

Таблиця 1

Визначення значущості основних блоків критеріїв відбору бадмінтоністів на етапі попередньої базової підготовки

№	Блок	Бал
1	Стан здоров'я	4,5
2	Морфологічний	4,1
3	Педагогічний	3,9
4	Соціально-психологічний	3,6
5	Функціональний	2,4

Аналізуючи наведені дані (табл. 1), необхідно відзначити, що для бадмінтоністів, які знаходяться на етапі попередньої базової підготовки, серед поданих блоків найбільше значення має блок, що характеризує стан здоров'я юних спортсменів. Пояснюється це тим, що недоліки у стані здоров'я можуть стати перешкодою для подальших занять спортом.

Характерною стороною медичного контролю є виявлення прихованих захворювань і осередків інфекції в організмі.

Істотна увага надається і визначенню специфічних для того або іншого виду спорту захворювань, оскільки діти, що мають відхилення в стані здоров'я практично не мають перспективи на досягнення високих спортивних результатів.

У цьому блоці аналізується стан опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи, нервової системи, обміну речовин, перенесенні інфекційні та хронічні захворювання тощо.

Аналіз результатів проведених досліджень показав, що важливу роль виконують також і морфологічні критерії.

Провідними фахівцями, тренерами підкреслено значущість морфологічних показників під час відбору бадмінтоністів.

На початку другого етапу багаторічної підготовки виникає необхідність у визначенні відповідності будови тіла юних спортсменів до морфологічних особливостей майстрів високого класу, тому морфологічні особливості знаходяться серед найважливіших, які потрібно враховувати при визначенні перспективності спортсмена на цьому етапі відбору.

Такі особливості будови тіла, як: зріст і маса тіла, довжина верхніх та нижніх кінцівок, обхватні розміри дають спортсменові суто механічні або біомеханічні переваги в змаганнях із бадмінтону. Хоча конституція людини випробовує деякі зміни в певні вікові періоди, в цілому вона більш-менш постійна і значною мірою визначається спадковими чинниками [10].

Третє місце експерти віддали блоку педагогічних показників. Цей блок містить показники, що відображають характер спортивної підготовки на попередньому етапі, рівень розвитку спеціальних фізичних якостей (швидкісні можливості, координаційні, силові якості тощо), темпи росту майстерності.

На цьому етапі відбору основним критерієм оцінювання перспективності юного спортсмена є наявність у нього здібності до ефективного спортивного вдосконалення [10].

Наступні за значущістю – соціально-психологічні критерії.

Велике значення для раціонального відбору та орієнтації юних спортсменів на цьому етапі має аналіз властивостей їх нервової системи – сили процесів збудження і гальмування, їх врівноваженості і рухливості [10].

Блок психологічних показників характеризує стійкість психічних процесів спортсменів до збивальних чинників. До нього входять показники оперативної пам'яті та функції уваги, простої і складної сенсомоторної реакції, реакції на об'єкт, що рухається.

Цей блок містить також такі критерії, що характеризують матеріальний стан родини, рівень освіти, побутові умови.

Останнє місце займають функціональні критерії. П'ята група містить показники, що свідчать про економічність функціональних систем організму спортсменів, швидкість відновлювальних процесів.

Найменшу кількість балів цього блоку можна пояснити тим, що прогностичність функціональних можливостей спортсменів визначають на основі кореляції зі спортивним результатом, який на цьому етапі відбору не може бути критерієм перспективності [10].

Таким чином, постійно збільшуваний рівень спортивних досягнень ставить усе вищі вимоги до спортсмена: міцне здоров'я, особлива статура, високий рівень розвитку фізичних якостей, функціональних можливостей і психологічних ознак.

Висновки

1. Аналіз спеціальної літератури з проблеми відбору дозволяє відмітити, що питання оцінювання перспективності юних бадмінтоністів недостатньо вивчено, відсутній комплекс інформативних показників, який дозволив би впровадити заходи щодо відбору у бадмінтон.

2. Під час дослідження був виділений коло інформативних показників, що дозволяють оцінювати можливості бадмінтоністів: педагогічні, морфологічні, функціональні, соціально-психологічні та стан здоров'я.

3. При виявленні перспективності бадмінтоністів на етапі попередньої базової підготовки найбільш інформативними слід вважати такі блоки критеріїв, як стан здоров'я, морфологічний та педагогічний.

Перспективи подальших досліджень. У подальших дослідженнях передбачається розробити систему оцінювання перспективності бадмінтоністів, які знаходяться на етапі попередньої базової підготовки.

Список літератури

1. Бриль М. С. Отбор в спортивных играх / М. С. Бриль. – М. : Физкультура и спорт, 1980. – 127 с.
2. Булгакова Н. Ж. Отбор и подготовка юных пловцов / Н. Ж. Булгакова. – М. : Физкультура и спорт, 1986. – 191 с.
3. Волков В. М. Спортивный отбор / В. М. Волков, В. П. Филин. – М. : Физкультура и спорт, 1983. – 153 с.
4. Глебович Б. В. Отбор в спортивном бадминтоне / Б. В. Глебович, М. М. Полевщиков. – Йошкар-Ола, 1994. – 37 с.
5. Головка Д. Визначення критеріїв відбору легкоатлетів-спринтерів на заключних етапах багаторічної підготовки / Головка Д. // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2004. – № 1. – С. 61-63.
6. Жбанков О. В. Специальная физическая подготовка в бадминтоне : [методическое пособие] / О. В. Жбанков. – М. : МГТУ им. Н. Э. Баумана, 1997. – 32 с.
7. Запорожанов В. А. Система отбора (селекции) – важнейший фактор формирования резерва для олимпийской подготовки / В. А. запорожанов, А. И. Кузьмин, В. Ф. Дяченко // Современный олимпийский спорт : тез. докл. деждунар. донф. – 1993. – С. 136 – 138.
8. Каратник І. Аналіз змісту змагальної діяльності кваліфікованих бадмінтоністів / І. Каратник, О. Гречанюк // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. – Л. : Українські технології, 2009. – Вип. 13, Т. 1. – С. 143 – 148.
9. Паршин М. С. Скоростно-силовая подготовка юных бадминтонисток 12-16 лет: Автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры” / М. С. Паршин. – М., 2006. – 24 с.
10. Платонов В. Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте / В. Н. Платонов. – К. : Олимпийская литература, 1997. – 583 с.
11. Радченко Л. А. Комплексная система оценки двигательных возможностей фехтовальщиков в процессе многолетнего отбора : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.01. „Олімпійський і професійний спорт” / Л. А. Радченко. – К., 2005. – 24 с.
12. Фадель Хамза Аббас Хоршид Теоретико-методические основы спортивного отбора в современном спорте : автореф. дис. ... д-ра наук по физ. воспитанию и спорту : спец. 24.00.01. „Олімпійський і професійний спорт” / Фадель Хамза Аббас Хоршид. – К., 1996. – 48 с.
13. Шинкарук О. Зміст і технологія тестування спортсменів у групі циклічних видів спорту на базових етапах спортивного удосконалення / Шинкарук О. // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С. 30-33.
14. Шинкарук О. А. Критерії відбору перспективних спортсменів у веслуванні на байдарках на етапі спеціалізованої базової підготовки : автореф. дисерт. ... канд. пед. наук: 13.00.04. „Теорія і методика фізичного виховання, спортивного тренування і оздоровчої фізичної культури” / О. А. Шинкарук. – К., 1993. – 24 с.
15. Шинкарук О. Отбор девушек-байдарочниц с учетом динамики их подготовленности на этапе специализированной базовой подготовки / Шинкарук О. // Наука в олимпийском спорте. – 2000. – спец. вып. «Женщина и спорт». – С. 81 – 88.
16. Шиян В. Розподіл олімпійських медалей в бадмінтоні на Іграх Олімпіад 1992 – 2008 рр. / Шиян В. // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2009. – № 2-3. – С. 153-157.
17. Omosegaard B. Physical training for badminton. – Cheltenham: International Badminton Federation, 1996. – 179 p.

ВЕСОМОСТЬ ГРУП КРИТЕРИЕВ ОТБОРА БАДМИНТОНИСТОВ НА ЭТАПЕ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОЙ БАЗОВОЙ ПОДГОТОВКИ

Владимир ШИЯН

Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры

Аннотация. Статья посвящена определению наиболее информативных блоков отбора, которые наиболее полно характеризуют основные стороны подготовленности бадминтонистов на этапе предварительной базовой подготовки.

Ключевые слова: отбор, этап предварительной базовой подготовки, бадминтон.

PONDERABILITY OF CRITERIA GROUPS SELECTION OF BADMINTON PLAYERS ON THE STAGE OF PRELIMINARY BASE PREPARATION

Volodymyr SHYYAN

Prydneprovs'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture

Annotation. The article is devoted to the problem of sporting selection and determination of the most informing groups, which the most complete characterized the basic sides of badminton players preparedness on the stage of preliminary base preparation. It is suggested to use five blocks of criteria for the selection of sportsman in badminton. Ponderability of criteria groups on the basis of expert estimation of leading specialists of Ukraine is grounded.

Key words: selection, stage of preliminary base preparation, badminton.